

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЕНГЕШ

Сакъ жауунла келтирген хатаны кетериуню мадарлары сюзюлгендиле

Тюнене Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Юрий Коков** Правительствону юйюнде кенгеш бардырганды. Анда сакъ жауунла, къаты жел, буз уруу да республиканы ара сахарына эмда анга жууукъ эллеге къаллай хата салгъанларына къаралганды эмда аны кетериуню мадарлары тохташдырылгандыла, борчла салынгандыла.

Эки кюнню ичинде тийишли службала къазуатда ишлеп турадыла. Терк окуна этилген мадарланы хайырындан адам ачымаганды, оюлган юй болмаганды. Тюнене эртенликге социальный учреждениланы асламысында коммуникацияла тыйгъычсыз ишлерча этилгендиле. Алай кеп фатарлы юйлени бир къауумна ток, суу эмда газ беруу бла алыкъча чырмаула чыгып турадыла.

Иши къауумла къурагъыз да, бузукъланы кетериу жаны бла ишле къалай баргъанларына манга хар юч сагъатдан билдирип туругъуз. Экинчи шахар больница, шендюча генератор бла ишлемей, ток бла стационар халда мычмай жалчытылыныргъа керекди, -дегенди Юрий Коков.

Газ уллу басым бла баргъан быргъы ызы бузулган жерин тюзетиу бла керешгенлеге дагъыда адамла къошаргъа буюрулганды. Нальчик шахарда ырхы суулары бла буз урууну хаталары артыкъда бек жетген орамларын тазалауға да

МЧС-ден жангы кючле къошулгандыла. Аны эки оператив къаууму эмда энчи бригадалары ишлейдиле.

**КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну пресс-службасы.**

КЪАРАУ

Юрий Коков Перинатал араны быйыл бошаргъа буюргъанды

Республиканы Башчысы **Юрий Коков** Нальчикде Перинатал араны къурулушу къалай баргъаны бла шагъарейленгенди. Иш анда не халда болгъаны юсюнден анга эмда Правительствону Председатели **Мусукланы Алийге** бла къауум ведомствону таматаларына «Юникс» подряд организацияны келечиси **Марат Сайфетдинов** билдиргенди.

Белгилесича, объектни къурулушу башланганлы бир неча жыл болду. Бююнлюкге къурулушчула аны къабыргъаларын сюеп бошагъандыла. Аны бла бирге битеу коммуникация сетлери да тартылгандыла. Араны электрочюк бла ышангылы жалчытырча жанында трансформатор подстанция орнатылганды. Ол кеси да ишге толусунлай хазырды.

Объектге жылыу аны энчи котельнясындан жиберилликди. Анда котёлла газ эмда дизель отлукъ бла ишлейдиле. Бир тюрлю чурум болуп, газ келмей къалса, техника олсагъат дизельге кё-

черикди. Анга да иги кесек заманга къыстырыкъ этилгенлей турулукуды.

Юрий Коков анда эмда подстанцияда кёргенине бек ыразы болгъанын белгилегенди. Аны «Арада кеп тюрлю медицина оборудование ток бла тохтаусуз жалчытылынып турургъа керекдиле, ол болмагъанда уа, не мадар этилликди», - деген сорууна Марат Сайфетдинов мында ток чыгъарган генераторла, аны

бла бирге уа операцияла этилген блоклада аккумулятор батареиле боллукъларын билдиргенди. Ала бары да врачланы ишлерине, ауруп жатханлагъа да, сёзсюз, иги себеплик этерикдиле.

Юрий Коков объектни ич отуларына да къарагъанды. Иште не тюрлю материалла хайырланганларын да соргъанды подрядчикни келечисине. Марат Сайфетдинов айтханнга кёре, Араны поликлиника, диагно-

стика эмда къауум бошау мекамларында спортую-буюу ишле кеп къалмай толусунлай тамам этилгендиле. Къабыргъаланы тыш жанлары да къысха заманын ичинде айбатландырылып бошаллыкдыла.

Учрежденигъа битеу керекли медицина оборудование алыннганды. Тийишли отула хазыр болганлай, специалистле араны орнатуу эмда ишге хазырлау жумушланы къолгъа аллыкдыла.

Хар неге да къарап бошагъандан сора Юрий Коков бююнлюкге этилген ишлеге иги багъа бичгенди. Аны бла бирге подрядчикни келечисине бир-бир жумушланы артда къайтарып жангъадан этерге неча тюрлендирге тюшмезча барын да шендюден окуна жик-жиги бла тамамларгъа чакъыргъанды, къурулушу уа, болжалындан оздурмай, белгиленнгенича, быйылны ахырына бошаргъа кереклисин чертгенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Х.Х. Сохрокову «Къабарты-Малкъар Республиканы алында къыйыны ючюн» орден бла саугъалауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Къабарты-Малкъар Республиканы социал-экономика айныууна, аны къыраллыгын къурауға уллу къыйын салгъаны эмда жамауат ишге тири къатышканы ючюн **Сохроков Хаути Хазритовични** «Къабарты-Малкъар Республиканы алында къыйыны ючюн» орден бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю. КОКОВ
Нальчик шахар, 2016 жыл
27 май, №64-УГ

Сохроков Хаути Хазритович - кырал эмда жамауат къуллукъчуду. «Ветеринар эмда фитосанитар надзор жаны бла федерал службаны Къабарты-Малкъар референт арасы» федерал кырал бюджет учрежденианы директоруду.

1992 жылдан 2005 жылгъа дери ол Къабарты-Малкъарны кырал власть органларында ишлеп турганды. Республикада миллетле аралы келишулюкню кючлендирюге уллу къыйын салгъанды. Шуёхлукъну ордени, Россей Федерацияны Президентини Ыспас къагъыты, Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаланганды. Къабарты-Малкъар Республиканы халкъны жумушларын жалчытыуу сферасыны сыйлы къуллукъчусуду.

Оноу

Автобускада жүрюгенлеге энди билетле алыргъа тюшерикди

Быйыл 1 июндан башлап Нальчик шахар округда автобуска адамланы контроль билетле бла жүрюпорукудыле. Салоннга киргенлей окуна пассажир водителге жол хакъны береди, ол а анга билетни тутуроды. Аны уа адам баргъан жолуна ахырына дери сакъаргъа керекди. Билети болмагъанга 100 сом тазир телерге тюшерикди.

**КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны
бла кырал комитетини пресс-службасы.**

Биларину

Футболгъа хакъсыз къараргъа онг барды

Баш кюн **30 майда** Нальчикни «Спартагы» сезонну ахыры оюнунда ПФЛ-ни юг зонасыны чемпионуну даражасында Пятигорск шахардан «Машук-КМВ» футбол клуб бла тюбеширикди. ПФЛ-ни «Юг» зонада футбол клубларыны араларында

Россейни биринчилигини 26-чы туруну ахыры матчы «Спартак-Нальчик» ПФК-ны бла «Машук-КМВ» ФК-ны командаларыны араларында «Спартак» республикалы стадионда бардырылыкды. Кеси да **15.00 сагъатда** башланырыкъды.

Стадионнга хакъсыз кирирге боллукъду.

«Спартак-Нальчик» ПФК-ны пресс-службасы.

ЖЫЙЫЛЫУ

Билим бериу бла чекленмей, адеп-кылыкыгъа да юйретирге

Искусстволаны Шимал-Кавказ кырал институтунда, преподавательле, студентле да кытышып, КМР-ни Парламентини Культура, граждан обществовну айныту эмда асламы информатия органла жаны бла комитетини жыйылыуу болганды. Анда билим бериу бла маданият бир бирлери бла кыалай байламлы болганлары, юйрету системаны проблемалары тинтилгендиле.

- Биз бюгон билим бериуно культурасымы, огъесе культурада билим бериуно магъаналыды, ала бир бирсиз боламыдыла, эксинден кыайсы бегирек керекди, деген соруулагу жууапла табарга борчлубуз, - деп башлаганды жыйылыуу комитетини башчысы **Борис Паштов**. - Бу эки ангыламы бегирек, кеслери алларына да бек магъаналыдыла, алай аламы кыайсысы бегирек изленеди бюгонно дунияда? Маданиятны кырал жашауда, жамауатны бириктириуде да жери улдуу. 1985 жылдан бери кыралыбызда хар не жаны бла да турленуле тохтаусуз барадыла. Алай адамла емюрле алышынганларына, аны бла бирге уа телюлени кез кырамларында да башхалыкыла болганларына тошоналгандыла. Былайда билим бериуно энци алсакъ, жууапладан эсе соруула кепдюле. Алгъа биз эм окуулу кыралга саналганды. Бусагъатда уа профессионал билим алып чыкыган специалист бла селешсенг, аны акылын таза,

бир жазыуу да болмаган кыагыт бла тенгешдиричады. Маданият бла юйретуно бирге жалгасагъа, проблемала бютон кбейедиле.

Депутат бюгонлюкте телевиденияда кергюзюлген бир-бир берилени осал жанларыны юсонден айтханды. «Ала арта орта емюрлеге, мажюсю заманнга, кыайтырга чакыргъанчадыла. Белгили, жамауатда намыслары жюрюген адамла таш салдырып, мистикагъа ийнанып, алагъа ушамаган башха затланы этерге кюрешедиле...

Интернетге да бир кырагъыз, жаш адамла даулашда оюмларын тап айта билмейдиле: юч-тёрт айтымдан сора аманла да жазарла, узакъгъа да ашырыла. Алай затланы юслеринден сагыш эте кетсенг, бизни жангыз да маданиятыбыз сакъларыгъын ангылайса», - дегенди ол.

Аны оюмларын институту ректору **Рахайланы Анатолий** кыабыл кергенди. «Мен бийик билимни, кыолларында дипломлары бла, алай кылыкы-ылыклары уа осал, тиширыгъа, сабийге кыол кётюрген, кыартлагъа намыс этмеген, адамлагъа да тубегенме. Аны бла бирге юч-тёрт класс билимлери болгъан, алай ариу ниетли, кеслерин жюрютгенлери бла ахшы юлго кергюзтген инсанланы да таныйма», - деп кыоханды ол.

Искусствоведенияны доктору, профессор **Беслан Ашотов** а адамны юйретмегенлей, билим берирге жарамзлыгъын чертгенди. Ол оюм этгенича, билимни бла маданиятны бир бирден айырыгъа жарамайды,

жангыз да бу бирликде боллукъду инсанны не жаны бла да айнытырга.

Ол Россейде билим бериуно амаллары, борчлары кыалай турлене келгенлерин да эсертгенди. Ол айтханыча, жетмишинчи жыллада, коммунист идеология кюч алгъан кезиуде, инсанны чыгъармачылыкыгъа, ариу ниетге, Ата журтха соймекликке юйрету, башха миллетлени келечилерин шуэхларынча керюрге келлендириу баш магъаналы ишге саналганды. Токъсанчы жыллада уа, кыайын экономика болумлада, биринчи жерге иш келлюлюк, байламлыкыла тохташдыра билиу чыгъады. Бусагъатда, информацияны емюрюнде, юристле, экономистле, менеджментни келечилери, тилманчла изленедиле.

Профессионал билим бериуно юсонден айтханды, дегенди **Беслан Ашотов**, анга запад кыралларыны сынамлары сингдилгендиле. Боллон системаны кийириу кеп усталыкылагъа, ол санда культура эм искусство бла байламлы болгъанлагъа, келишмей эди. Биз анга кыажу турурга кюрешгенбиз, алай арта бойсунурга тошгенди.

Докладчы айтханды кере, социология тинтиуле жаш адамланы иги кесеги ариу ниет, намысадет, биреуге жан аурута билиу, огурулулукъ дегенча селзе не магъананы тутханларын ангылаялмагъанларын кергюзтгендиле. «Студентни хазырауда бу затланы унутурга жарамайды. Аны ючюн биз институтубузда билим билим бергенден сора да, адамлыкъ жаны бла юйретууге улуу эс бурабыз. Окуучуларыбыз жандаурулукъ акциялагыла тири эм суююп кыатышадыла, ауругъан, ёксюз сабийле бла тубешедиле, алагъа оюнала кыурайдыла, хакъсыз концертле бередиле», - деп билдиргенди ол.

Андан ары жыйылыуу ушакъ халда барганды. Селешгенле адамланы араларында байламлыкыла кыалай кыурайлыгъа керек болгъанлары, неден да алгъа инсанны энци маданиятын айнытырга тийишлисин, бурун заманладан келген ахшы адеттерибизни бла терелерибизни ёсе келген телюлеге сакъларгъа борчлу болгъаныбызны юсонден айтхандыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

ЭСЕПЛЕ

Къабарты-Малкъарда бузукълукъла болмагъандыла

РФ-ни Кырал Думасына депутатлары сайлауу аллында «Единая Россия» партияны ичинде кыол кётюруно кыурау комитети 22 майда бардырылган айырыу кампанияны эсеплерин чыгъарганды.

Федерал кыурау комитетни шартларына кере, битеу участкадан тарихлеге жыйышдырылып, кеслерини айырыу праволарын 10 519 863 адам толтургъаны ачыкъланганды. Ол а кыралда айырыуучуланы 9,6 проценти тенгли бирди.

Партияны Ара советини секретары – Федерал кыурау комитетни башчысы Сергей Неверов айтханыча, партияны регионлада

белюмлеринден келген битеу протоколла да кыабыл этилгендиле. Бир мандатлы округда хорлагъан 225 адамны тукъму белгиланлы болганды. Аладан 74-сю Кырал Думаны депутатларыдыла, 151-лен а «жеринден адамладыла».

Андан сора да субъектледе тизмеде алчыла кимле болгъанлары да белгили этилгенди. Алагъа кере уа, айырыула аллы кыол кётюрууде хорлагъанлары тизмеси кыурааллыкыды, анга 400 адам кирдикиди. Аланы партияны съездинде сюзгенден сора, тизме кыабыл керюлюкюду.

Сергей Неверов хар регионда да кыол кётюруу кыалай барды-

рылгъаныны юсонден айтханды. Къабарты-Малкъарда уа алчыла РФ-ни Кырал Думасыны эки депутаты **Адальби Шагашев** (57,19 процент) эм **Геккиланы Заур** (55,93 процент) болгъандыла. Ючюнчо жерге уа Ирина Марьяш чыкыгъанды, аны ючюн айырыуучуланы 54,85 проценти кыол кётюргенди.

Кыол кётюруно кезиуонде 426 бузукълукъ ачыкъланганды, алагъа кере уа сайлаулада хорлагъан юч кандидат тизмеледен кетерилгенди. Къабарты-Малкъарда бир турло кемчилик этилмегенди.

Владимен ПЕЧОНОВ.

Документле

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутаты Нагоева Римма Артаговнаны полномочияларын болжалдан алгъа тохтатыуу юсонден

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини

БЕГИМИ

«Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатыны статусу юсонден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 4-чю статьясыны 1-чи кесегини 1-чи пунктуна тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бегим этеди:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатына «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны Къабарты-Малкъар регион белюмонден бир республикалы айырыу округда айырылгъан **Нагоева Римма Артаговнаны** полномочиялары 2016 жылда 29 апрельден болжалдан алгъа тохтатылгъанга санаргъа.

2. Бу Бегим кыабыл керюлген кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели Т. ЕГОРОВА
Нальчик шахар, 2016 жыл 26 май, №484-П-П

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутаты Тараев Игорь Владимировични полномочияларын болжалдан алгъа тохтатыуу юсонден

Къабарты-Малкъар

Республиканы Парламентини

БЕГИМИ

«Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатыны статусу юсонден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 4-чю статьясыны 1-чи кесегини 1-чи пунктуна тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бегим этеди:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатына «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны Къабарты-Малкъар регион белюмонден бир республикалы айырыу округда айырылгъан **Тараев Игорь Владимировични** полномочиялары 2016 жылда 29 апрельден болжалдан алгъа тохтатылгъанга санаргъа.

2. Бу Бегим кыабыл керюлген кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели Т. ЕГОРОВА
Нальчик шахар, 2016 жыл 26 май, №485-П-П

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутаты Мовсисян Грант Олеговични полномочияларын болжалдан алгъа тохтатыуу юсонден

Къабарты-Малкъар

Республиканы Парламентини

БЕГИМИ

«Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатыны статусу юсонден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 4-чю статьясыны 1-чи кесегини 1-чи пунктуна тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бегим этеди:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатына «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны Къабарты-Малкъар регион белюмонден бир республикалы айырыу округда айырылгъан **Мовсисян Грант Олеговични** полномочиялары 2016 жылда 24 майдан болжалдан алгъа тохтатылгъанга санаргъа.

2. Бу Бегим кыабыл керюлген кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели Т. ЕГОРОВА
Нальчик шахар, 2016 жыл 26 май, №486-П-П

ПРЕЗЕНТАЦИЯ

Жашауда тюбеген шартланы ачыкъялаган китап

Бу кюнледе КъМР-ни Культура фондунда жазуучу, журналист Игорь Тереховну «Киноновеллы» деген китабыны презентациясы болганды. Ол кеси да Россейде Кинону жылыны чегинде къуралганы бютунда магъаналды. Изданиягъа жети киносценарий киргенди: «Полковник и инсургенты», «Праздник мертвой листвы», «Кюхелиада», «Возвращение», «Песок на зубах», «О, сколько у меня имен», «Короткое лето». Была дуняны тюрленип барганын, ахча адамны къалай бузганын, жашауда тюбеген кюйсюзлюклени ачыкъялды.

Игорь Николаевич кеси да ВГИК-де билим алганы себепли бу жол басмаланган китабы (тогузунчусу) аны кино жаны бла фахмулулугун кёркюзгенди. Анга кирген чыгъармаларыны кёбюсю автор кеси кёрген, сынаган болумла бла байламды. «Праздник мёртвой листвы» деген а окъуун бошаганында диплом иши эди. Аны тинтирге келген кесаматчыла барысы да чыгъарманы магъанасын жараткандыла, артада анга кёре фильм да салынган эди. Презентациягъа режиссёрла, суратчыла, жазуучула, журналистле келгенди. Ала барысы да аны бийик фахмусун белгилегенди. Къонакыла изданияны ол кюн Культура фонд-да сатып алыргъа да онг тапхандыла.

- Мен Игорьну эрттеден бери танийма. Ол жангыз да уста журналист угъай, керти нёгерди. Аны фахмулу киносценарий болганы да сёзсюздю. Бизни республикада ВГИК-ни бошаганла кёп туююлдюле. Терехов а аланы арасындады. Керти, жарык адам болганы, тутхан ишин тынгылы эте билгени ючюн, таза жюрекден сау бол дерге сюеме, - дегенди НОТР-Нальчик телеканалны башчысы Владимир Вороков.

Келгенлени барысына да автор ыразылыгын билдиргенди. Киноновеллаланы режиссёрла жаратып, алагъа кёре фильме алдырыла деп ышанганын да жашырмагъанды.

ТЕМУККУЛАНЫ АМИНА
Суратны **Артур ЕЛКАНОВ** алганды.

Табийгъат

Суу арбазлагъа угъай, юйлеге окъуна киргенди

Бирси кюн ингирикде жаугъан сакъ жауун, буз, къаты жел да кёплеге уллу халеклик салгандыла. Хасанияда жашаганланы бир-бирлени арбазларын ырхы басып, юйлерине окъуна суула кирип апчыхандыла. Бирлени уа ырысхаларын элтгенди, ууакъ аякълы малларына да хата салгандыла. Хобуста, наныкъ, картоф, помидор, муркку зыгытланы къуру къауралары къалгъан баччала кёндюле. Бутакълары сынмагъан неда кеслери аумагъан терекле да бек аздыла. Жолланы бир кесегинде асфальт къопханды, суу бек ашагъан жерледе уа терен урула къалгандыла.

Эллиле эрттенликге дери чыракъсыз, суусуз тургандыла. Алай тан атханлай а табийгъат болумла салгъан халеклики кетериуюно мадарларын этип башлагандыла, юйлерине, ар-

базларына кирген сууну, кир-кипчикни тазалагандыла, бахчаларын да тап халгъа келтирирге кюрешгенди, жибиген хапчукларын эшикке чыгырып такъгандыла.

Жашил къудору тенгли эм андан уллуракъ бузла да экинчи кюн да бахчалада, жол жанларында эримей кёп заманны тургандыла.

Акъ-Сууда ырхы суула къутуруп, жагъаланы талагандыла. Хари сууна жууугъуракъда ишленген аш юйчюклеге да жетгенди, тийрелерин зыгырдан, кир-кипчикден толтургандыла, къауумун бузгандыла.

Бурулуп-бурулуп ургъан жел бир-бир юй башлагъа хата этгенди: шиферлерин, къанжалларын юзгенди, уллу тереклени сындырганды, ток чыпынны аудурганды.

Алгъаракъладан бери да Акъ-Суу тийресинде быллай жауун жаумагъ-

Хасанияда жолну суу ашаганды.

ан эди. Аны хатасындан-палахындан Аллах сакъласы!

ХОЛАЛАНЫ Марзият,
ОСМАЛЛАНЫ Хыйса.

Алгъа адамла соургъа келген жер.

Акъ-Суу элли ара орамы бла ырхы барады.

Жазылуу-2016

Жыл сайын алама, суююп да окъуйма

Манга 96 жыл болады. Кёчгюнчюлюкден къайтхандан бери «Заман» газетни жаздырмай къойгъанма деп билмейме. Заман тюрлене баргъаныча, бизни ана тилибизде чыккъан басма орган да, анда жазылгъан материалла да тюрленгенди. Анда ишлеген журналистле да заманны излемине кёре жаздыла. Газетни бетлеринде халкъны, республиканы алчы адамларыны, жазуучуларыны, алимлерини, тарыхны эмда кёп башха затланы юслеринден, адет-тере, адеп-къылыкъ бла байламлы оюмланы, тюрлю-тюрлю соруулагъа жууапланы мен жаратып окъуйма.

Жазгъанларына къарасанг, журналистлери окъуулу, билимли адамдыла. Малкъар тилин уста билгенлери себепли, тынгылы материалла хазырлайдыла. Мен аланы ичинде Теммоланы Мухадинни, Къулбайланы Алийни, Османланы Хыйсаны, Холаланы Марзиятны, Тикаланы Фатиманы, Мокъаланы Зухураны энчи белгилерик эдим. Коллективни таматасы Атталаны Жамалгъа да хурметим уллу, терен окъуу, бийик билими болганы баямды.

Редакцияда ишлегенле, сау болсулла, тилибизни сакъланырына кыйгъыргъанлары бла къалмай, аны байыкъландыргъанлай да турадыла. Бююнлюкде газет, экономика, дин, политика, суратлау литература болсун, не тюрлю теманы да ачыкъялды. Хорламны кюнуне жораланган номерни къатлап-къатлап окъугъанымы саны жокъду, къаллай бир адамыбызны эсгерди, ненча жигитибизни юсунден жазылды. Ол а келе тургъан тёлуге къаллай уллу байлыкъды. Ала унутула баргъан затланы газетде окумаса, не билликдиле малкъар миллетни тарыхындан.

Тилин ангыламайбыз, анда заманынгы къоратып окъурча зат да жокъду, дегенлеге уа айтыргъым буду: ала бош сылтауладыла. Алай жаланда газетни алмагъанла, окъумагъанла, анда не жазылганын да билмегенле, билирге да излемегенле айтадыла. Миллетибизни, ана тилибизни багъалатханла, суююп уа анга жаздыртхан да этедиле, махтамай да къоймайдыла.

Халкъыбызны жараган литература тили бар эсе, миллетибиз алчы адамларын, жигитлерин, къырал къуллукъчуларын, жазуучуларын, артистлерин, врачларын, акъылманларын биле эсе эмда сыйларын кёре эсе, адамларыбыз адеп-намысха, адетге табына эселе эмда сакълай эселе, жашларыбыз, къызларыбыз игини амандан айыра эселе, керти инсан болуу не зат болганын биле эселе, гитче уллу айтханга сыйына эсе - ол затлада «Заман» газетни уллу юлюшю барды.

Аны себепли мен таулума деген хар юйюр аны жаздыргъа борчлуду деп, мени оюмум алайды.

ГАБОЛАНЫ Аслан.
Огъары Чегем эл.

ЮБИЛЕЙ

Чыгъармалары жүрекни кѳозгъайдыла,
жарсытадыла, кѳууандырадыла - сансыз а этмейдиле

Адигеяны, Къабарты-Малкъарны, Къарачай-Черкесни, Абхазияны да халкъ жазыучусу Исхакъ Машбаш бюгюн 85-жыллыкъ юбилейин белгилейди. Ол кеси да Краснодар крайда Шхашефиж (энди Урупский) деген элде туугъанды. Аны атасы-анасы жерчилик бла жүрешген адамла эдиле. Машбаш деген тукъум атха кѳнген сѳзню магъанасы «кѳп сѳпген» деп алайды. Исхакъны атасы Шумаф жашчыкъга юч жыл болгъанда дунясын алышады. Анасы Минат отузжыллыкъында беш сабий бла кылып, гитче кызычыгы да ѳлюп, аны жунчугъанын кѳргенде, тудукъларыны, кызыны кыайгысын да Минатны атасы бла анасы бюонларына аладыла.

Исхакъны сабийлигини юсюнден эсинде квалгъаны: аппасы бла анасы ликбез курслагъа жүрѳп, экиси да бирге окъургъа юйренгенлери. Баям, аны билемге жолу ала бла бирге башланган болур эди. Аппасы, ыннасы бла ѳсгени сабийни эсин бай этеди дегенлери баямды. Юйорде бир бирни аныла, бир бирге кыайгырыу жүрѳгендиле. Халкъ чыгъармачылыкъны да биринчи тагыларын - жомакъланы, жырлары - ыннасы Чабакхандан эшитгенди. Ол музыка инструментлени ол заманда жүрѳгенлерини барысында да сокъгъанды, ариу жырлагъанды. «Ол жомакъла, таурула эсимде ѳмюрлеге квалгъандыла. Бюгюн да китапларында алада болгъан затланы юслеринден айтыргъа жүрешеме. Ыннамы жомакълары алай тасхалыдыла, алай сейирлик - къабиргъада ауналагъа ушап. Ала энита да мени бюемедила», - дейди бусагъатда жазыучу.

Ол жашау жолун да тамата къарындашы Магомечта башлайды: 1951 жылда Адигеяны педагогика училищесин босайды. Алай устаз болуп кѳп турмай, бир жылдан Москвада Горький атлы Адабият институтха окъургъа киреди. Андан сора да, Бийик партия курслары тауусады.

Машбаш кѳп кѳуллукъла ишлегенди: «Социалист Адигея» деген област газетде, партия жумушлада, Адигеяны Жазыучуларыны союзунда, «Шуѳлукъ» журналда, Адигеяны президентини кенешчи советинде, Саугъала беричю комиссиясында. Ол бюгюн Майкоп шахарны сыйлы адамыды, Совет Союзун, Россейни, Адигеяны да къырал саугъаларыны, Шолохов атлы адабият премияны да лауреатыды, «Халкъланы шуѳлукълары», «Ата журт аллында жетишимлери ючюн» деген (экинчи, ючюнчю, тѳртюнчю даражалы) орденле бла, «Мамырлыкъ ючюн жүрешчи» деген алтын майдалы барды. Жетмишден артыкъ китапны авторуду - романла, назмула, поэмала, жырла... Кѳп орус эм тыш къыраллы жазыучулары чыгъармаларын адыг тилге кѳчѳргенди.

Биринчи назмуларын Исхакъ жаш заманында жазып башлайды. Ала аны эллирини - жерде ишлеген адамлары юслеринден эдиле.

Аны назму жазаргъа фахмусу элеген устазлары жашчыкъга артыкъ эс бурганлары сейир тойолдо. Артада уа, педучилищедде окъугъан заманда, анда адабият кружокка тошеди. Ол кружокну фахмилу студентлеге деп, Совет Союзун Жигити Хусен Андрухаев къураган эди. Анда аны энчи хуерин кѳрѳп, назмуларын газетде басмалагъандыла. (1949 ж.). Ол заманда жаш поэте онсеиз жыл бола эди. 1953 жылда Исхакъ «Кючлю адамла» деген поэмасын жазды. Чыгъарма совет адамлары Улуу Ата журт урушда этген жигитлерине аталады. Ол поэма жаш

авторну андан ары жолун ачыкълайды - Адигеяны жазыучуларыны союзуну таматасы Дмитрий Григорьевич Костанов, аны Жазыучуларыны союзунда алып, Москвада Горький атлы Адабият институтха окъургъа жибереди.

Алда орус тилни тынгылы билмегени бир кесек жунчутса да, Исхакъ окъууну кызыл диплом бла бошайды. Машбаш анда устазларын бир заманда да унутмагъанды, ала уа дунягъа белгили Михаил Светлов, Константин Паустовский, Владимир Луговской, дагъыда башкала. Биргесине окъугъанла - Евгений Евтушенко, Егор Исеев, Роберт Рождественский. Адабият институтда окъуу жыллы аны кѳп уллу жазыучула бла тѳбешдиргенери уа - энчи насып. Корней Чуковский, Михаил Шолохов, Александр Твардовский, Константин Симонов, Илья Сельвинский, Александр Фадеев... - Москва алай бай эди. Ол, сынаун жыйып, окъуучуларын артада кѳп чыгъармасы бла кѳууандырлыкъды.

Машбаш чыгъармачылыкъ жолун назмула бла башласа да, аны фахмусуу конглигин, бийиклигин позиясы бла бирге къара сѳз бла жазгъан китаплары да ачадыла. Назму жыйымдыкълары - «Атлауучла», «Кюмюш жауун», «Бийик жулдузну жарыгы», «Кюн ортаны элпек кюню»... къара сѳз бла жазылгъан - «Жилулары этилгенлени сакъламайдыла», «Жюз биринчи аууш», «Эки тутмакъ», «Хан-Гирей», «Адыглыла», «Графиня Аиссе», «Юч уучу», «Сюрюн», «Кѳлларынгы жылыу», «Нартланы юсюнден энита да бир айт», «Жангъа жыр», «Сау кел, элим», «Игилик эт» деген, д.а.к. романлары. Бу китапталы темалары - адыг халкъны тарыхы, аны белгили адамлары, кѳп тюрлю къазауатлада, Улуу Ата журт урушда этилген кишилик... Былада эртте болгъан, бола тургъан юзюлмезлик тарыхны бетлери - тоненени бла бюгюнню халы суратланадыла.

Машбашны чыгъармалары жүрегини кѳозгъайдыла, жарсытадыла, кѳууандырадыла, сансыз эте уа билмейдиле. Сѳз ючюн, аны «Графиня Аиссе» деген романы урланып, Тюрк базарында сатылгъан Айше деген черкес кызычыкны юсюнден болса да, ол

Солдан оңнга: Къулийланы Къайсын, Исхакъ Машбаш, Тембот Курашев.

аны къадары бла бирге XVIII ѳмюрде дуня башында - Кавказда, Тюркде, Францияда да - болгъан ишлени ачыкълайды. Жазыучу «Ридада» дегенини жигити - адыг халкъны бирге жыяргъа, бир къырал этерге жүрешген Ридада деген бийни юсюнденди.

Машбашны «Тирмен ташла» деген романыны темасы Орус-Кавказ урушду. Адыглылары ол узун да, къыйын да жүрешче этген къазауатларыны, кишиликлерини юсюнденди бу эпитикалы чыгъарма.

«Мен халкъымы юсюнден тарыхда болгъан керти затланы суратлайма. Ол мени борчумду, - дейди автор. - Болсада эски ачыула бла жашаргъа керек тойолдо. Башыбызда кѳк, андан тийген кюн да биз не миллетден болгъаныбызны сормайдыла. Биз тарыхдан ачыула бла кѳз жашланы, кѳлкъалдылары эсгерю кюлюк угъай, къатылыкны, кишиликни, халаллыкны, тюзлюкню ариу дерслерин алыргъа керекбиз. Кесини тамырын билиу, кетген заманы ишлерин тинтиу бизге акъыл къошады, келлик кюннге жолубузну да жарытады...»

Машбашны позиясы уа игиликте аталады. Ол, назмуга кийирип, адамны жарсыуларын, ачыуларын, тынчылыкъсыз сагъышларын сел этеди. Аланы юсюнден сагъынганда, Адигеяны къырал гимнини сѳзлери аныкъыла болгъанларын айтыргъа керекди. Кѳп жырны авторуду: «Адыглыла мени жеримде жашайдыла», «Жүрекден жүрекге», «Черкеска»... Улуу жазыучу «Бзиюкда баргъан къазауат» деген романына кѳре Аслан Нехай, опера жазып, ол сахнада салынганды.

Исхакъ Машбашны шатык тилли, окъуучу кѳлуудан кетерге унамагъан китаплары бирде мудах, бирде жарыкъ ауаз бла уруш къазауаты угъай, жүрек жылыу керекди бизге деп, жашауну юсюнден айтадыла, игиликни урлугъун себедиле. Аны хар сѳзю да жашауну, адамны, кѳкню, жерни, кюнню, урунууну, снймекликни, шуѳлукъну махтады.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
поэт.

Исхакъ МАШБАШ

Сен манга ышардынг...

Ышардынг да манга, олсагъат
Дуня хыйнысын ташлады,
Терекле да чыгып ортагъа,
Сен келе туруп, той башланды.

Дуня тюрленди, жарыды,
Ышарып къарадынг да манга.
Уянды, кѳууанды, жырлады,
Не сейир иш болду аламда!

Эриди жарсыуум да къарлай,
Арада жылылыкъ эсленди.
Ол кѳру тургъан от жагъамда
Отну кюн жарыгы тѳпседи!

Шошлукъда жыр туууп, айтылып,
Келгени белгисизди къайдан.
Манга не да - сейир, ажайып,
Сен жангы ышардынг да манга.

Акъсакъалла

Жингирик бурулгъан жеринде орамны
Суу тирмен да айта бошалам жырларын,
Сагъышлы олтурадыла эл къартлары,
Туурада - жашауну баргъаны, атламы.
Жайланы кыксхарт, кюн озады алай,
Бу хауа да кырдык ийисин алганлай.
Юч да къарт, акъсакъл, - поэтни жырлары,
Юч мухар да бѳркде - юч кюнню ызлары!
Сагъышла, сѳзлерин озуп, кѳп аладан,
Ючюсю да бирден тамата аламдан.
Кѳзлери уа - сакълай жашлыкны белгисин,
Ол озгъан жылланы жарыгын эм эсин.
Инбашла да ѳтем керилип алада,
Сабырлыкъ эм акъыл орналып къарамда.
Алада ол мухар бѳркледде бурманы
Кѳплюгюча - озгъан жолланы да саны.
Юч да къарт, акъсакъл, - ушап тау башлагъа,
Алада сакъалла булутлача акъла!
Юч къадар - юч уллу да хазна,
Биз ачалмагъан юч да тасха.

Жашчыкъла
атланы жууундурадыла

Не ариулукъ барды мында!
Кюнню кызыл жарыгында
Сууда, ташла къатларында,
Жууундурадыла атла
Жашла, сууну чача, ойнай,
Тамычыла - кюннге ушай.
Жалкъалары бла толкъунла,
Сууда ары-бери бола,
Атла да, булутлача, - акъ,
Кырдык да, кѳк да, суу да - акъ.
Отдан чыкгъан кибик ала,
Жалкъалары уа - кызылла,
Жауун эм кюн да ызылла.
Жылы, жарыкъ кюнде жашла
Жууундурадыла атла.
Бетле жарыдыла андан:
Жарыкъ урады да таудан!
Тюз тейрилеча, жаланла,
Жууундурадыла атла.

Къулийланы Къайсынны

Билеме мен, жауа, атлы тизгинледе
Боллукъса сен тюз къатымда, излегенде.
Жерим а - сол жанынг, келгенча адетде,
Мен - жумушчунг, ѳзенгичимг хар жерде.

Хау, юйрене турама алыкъа сенден,
Халал шуѳкса сен, манга багъа бичген.
Алай, мен болмасам, кѳкде булутлагъа
Жетер адам а бармы, айтчы, арада?!

Жырчы асламды ѳмюрден да Кавказда,
Мауа кыйынды бек алачю жырларга.
Суугъуду, дейдиле, тауда кюнню къаты,
Алай жырларынгда жылыу - элпек, татлы.

Келдинг, уруш, мамыр чакъда да жарала,
Тюше санга, окъла уча, даулаш бара.
Алай кѳууанч кюнде, бушу танларынгда,
Сени таулу халкъынг болгъанды къатынгда.

Сени Ата журтунг, Малкъар эм тау башла,
Жырла айтадыла Чегемингде ташла.
Ол насылдан манга да эт юлюш бираз:
Мында сени танып турады тау аяз.

Тюбемегенбиз биз бирге сылтаусузлай,
Сенден солда - жолум, келип турсам алай,
Ышангылы болуп атынг эм ат жеринг,
Жырла, Къайсын, жырла, жми да этейим.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат
кѳчѳргенди.

БЮГЮН - ЧЕКЧИНИ КЮНЮДЮ

«Жашил форманы сайлаганыма сокъуранмайма»

Чемаланы Ахматны жашы Александр РФ-ни ФСБ-сыны Къабарты-Малкъарда Чекчи управлениясында инженер бѣлюмде кьуллукъ этгенди алай кѣп заман озмаганды. Болсада анга бек жууаплы жумушланы толтурургъа тыюшгенди. «Аникой элде ѳсгенме, школну да анда бошагъанма. Совет заманлада уа чекчилеге сыймеклик уллу болганды, халкъ алагъа хурмет этгенди. Мен да, ол заманны жашларыча, бу аскерге бек бюсюрегенме, жюрегим жашил форма кийип, кьыралыбызны кьорууларгъа тартханлай тургъанды», - дейди Александр бизни бла ушакъда.

Ары дери уа анга башха усталыкыла бла кюреширге тыюшгенди, медицина училищени бошاپ, тюрлю-тюрлю жерлерде ишленгенди. Алай, эртте-кеч болса да, жашлыгыны мурадын толтургъанды. «Бююнлюкде чекчини башха усталыкыла бла тенгешдирилгим да келмейди, сайлауама бир кюн да сокъуранмагъанма», - дегенди ол.

Биз чекчини юсюнден кинону юсю бла билебиз асламында: жигит аскерчиле душманны ызындан болуп, кыйын болумлада кьуллукъ этедиле. «Бююнлюкде уруш, атышыла бардырабыз дерча туююлдо, болсада чеклерибиз ышангылы жабылдыла, республикабызны, кьыралыбызны да кьоркьуусулугъун сакълайбыз, кече-кюн деп да кьарамай. Алай аскерни бу тюрлюсюнде кьуллукъ этген тындычы деп бир адам да айталлыкъ туююлдо. Кесинг да билесе, кьыралны чеклери тау тиклени юслери бла баргъанларын, анда жюрюген а тынч туююлдо, бютунда ѳзенде ѳсген адамлагъа», - деп чертгенди ол.

Малкъарны бла Гуржюну араларында байламлыкъланы тарыхы ѳмюрлени теренине кетеди. СССР-ни кезиунюнде

СССР чачылгъандан сора Россейни кьырал чеги Къабарты-Малкъаргъа жетгенди. Аны узунлугъу 196 километрден кѣпдю, асламында ол таула бла тартылгъанды. Заставаланы кьуралгъанлары да элчилени жашауларына себеплик этмей кьоймагъанды: тау жерлерде жолла салынгандыла, ток ызла кючлендирилгенди, башха жумушла толтуруладыла. Дагында бир иги шарт – кѣп жашыбыз, чекчи аскерге кирип, кеслерин, юйюрлерин кечиндирирге онг тапхандыла.

уа маршрутла кьуралып, туристле таудан ары бла бери аууп тургъандыла. Булунгудан неда Огъары Малкъардан эбизе элlege жол 8 сагъатды, кьоншу халкъны адамлары таулада жюрюрге юйренгенди. Андан да туугъан болур «Эбизени тау тыймаз» деген сѳз. Алай Совет Союз чачылгъаны бла уа кьыралларыбызны араларында хал аманнга кетгенди, энди чекчиле битеу бу тѳрелени тохтатып, Россейни кьоркьуусулугъуна сакъдыла.

Жаланда туристле бла антылаулыкыла чыгъа-чыгъа турадыла. Бирлери, эркинлик кьагъытлары да бола турганлай, аланы биргелерине жюрютмей, бизге не тыйгъыч барды деп, эркин айланьргъа излейди. «Биргеме кьуллукъ этгенлеге туристле бла сѳлеширге, чекчи зонаны жорукъларын ангылатыргъа тыюшеди. Сѳз ючюн, Грузияны жанындан ажахан этгенме,

деп келген адам ишеклик кьалай туудулукъ туююлдо? Документсиз адамны ниетин ким биледи, ол кьаллай мурад бла келгенди? Ма аны ючюн даулашла болмазгъа керекдиле: чекчи зонаны жорукъларын бузаргъа эркинлик жокъду», - дейди мени ушакъ нѳгерим.

Черек, Элбрус эм Чегем районла чекчи зоналагъа киредиле, алада барысында да заставала ишленгенди. Ол а тау элlege да хайыр келтиргенди. Биринчи заманлада уа, айтыулагъа кѳре, эллиле чекчиле бек болушчандыла. Малкъарда, Бызынгыда, Булунгуда, Бахсан аузунда жашагъанла, онгларына кѳре, алагъа аш-суу, кийимле, тишируларыбыз жюн чындайла окъуна эшип берип тургъандыла. Бу затланы бююн да унутмагъандыла.

Александр кьуллукъ этген бѣлюню баш борчу уа аскерчилеге тап болумла кьуаргъады. «Жоллагъа кьарай-

быз, заставалада жылыу, суу, башха керекле чырмаусуз берилрча этебиз. Жуукъ заманда уа Огъары Малкъарда Черекден кѳпюр ишлениркиди. Хау, ол аскер кереклеге салынады, алай эллилеге былайтын жюрюрге, малларын сюрюрге, бичен ташыргъа бир тюрлю чырмау боллукъ туююлдо. Чекчилени бла заставаланы тийрелеринде элlege жашагъанланы аралары игиди. Андан сора да, жашларыбыз ишеги кирип, юйюрлерин кечиндирирге онг тапхандыла. Ол да бек магъаналыды. Тау эллини тийрелеринде чекчи заставала кьуралгъанлары аман болганды деп, бир адам да айталлыкъ болмаз», - дейди бизни ушакъ нѳгерибиз.

Кьош да бара-бара тюзеледи, деп бошдай айтылмайды. Бююнлюкде заставала шѳндюю излемлеге келишедиле, аскерчилеге жашау журтла да ишленедиле. «Казармалада бир отоуда эки-юч адам тура-

дыла, алгын а палаткалада жашаргъа да тыюшгенди. Заставалада ток, суу угъай, быстыр жууучу машинкала окъуна бардыла. Ол а аскерчилени жашауларын женгил этгенди», - дейди Александр.

Таулула не заманда да Ата журтну кьоруулаучусуна уллу хурмет этгенди. «ѳсинге бир тыюшюрю, алгын жашларыбызны аскерге кьалай ашыргъандыла - кьурманлыкъ, той этип. Бу тѳре шѳндю жокъ ѳсе да, халкъ аскерчиге хурмет этгенлей турады. Ол жашны кьарыулу этеди, башынгы кечиндирирге юйретеди», - дейди Александр.

Бююнлюкде уа чекчи служба контракт системагъа кѳчюрюлгенди. 40 жыллары толмагъан жаш адамла, саулукълары, билимлери, профессионал эм адамлыкъ даражалары излемлеге келише эселе, заставалагъа келирге боллукъдула. Ол а уллу онгла береди: хакъ игиди, чыннга, ишлеген стажгъа кѳре анга кьошула барады. Отпуск да узунду: 30 кюнден 45 кюнге дери жетерге боллукъду. Андан сора да, тау жерлерде кьуллукъ этгени ючюн хакъгъа кьошулады, форма, кьырал чекни сакълагъан аскерчилеге аш-суу бериледиле, хар адамны да саулугъу тинтилгенлей, хакъсыз багъыгъанлай турады, санаторийлеге, солуу юйлеге путѳвкала алыргъа да онг барды. Битеу излемлеге келишген жаш адамла Нальчикде Къабарты орамда Управлениягъа келирге, ол 192 мекамда орналады, боллукъдула.

Ушакълыбызны ахырында уа Александр биргесине кьуллукъ этген жашланы профессионал байрамлары бла алгъышай, алагъа сауулукъ тилегенди. «Муратлары толсунла дерик эдим, насып, мамырлыкъ, тынч кьуллукъ этиу тежейме», - дегенди ол.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Тау застава жукъламайды, сакъды

1918 жылда 28 майда жангы совет кьыралны чеклери кьорууларгъа жууаплы энчи структура кьуралгъанды. Андан бери озгъан 98 жылны ичинде чекчиле кеслерини борчларын кечеди-кюндю, кьызыуду-сууукъду деп кьарамай толтурадыла, кьар аулакылада, исси кьумлу жерлерде, тайгада, океанлада эм таулада Россейни кьоркьуусулугъун жалчытадыла.

Совет Союз чачылгъандан сора уа кьыралны чеклери Къабарты-Малкъарны тау жерлерине жетгенди. Кавказ таула кеслерини ариулукълары бла энчидиле, алай аны бла бирге уа былайда чекни сакълагъан кьыйын борч болганды. Тикли жерлерде жюрюген алай тынч туююлдо, кийик жаныуарланы жауу жолукълары бла ѳргеден-ѳрге ѳрлей, кѳкге жетгеча боласа.

Хауаны болуму уа хар сагъ-

атдан да алышынады: кюн тийип турганлай, олсагъат жауун неда кьар жауар, туман басар, кьаты жел уур. Быллай болумда уа ажашып, кьалайгъа жетгенинги окъуна ангыламай кьалыргъа боласа. ѳсинге да болмай турганлай, тау башындан таула юзюлюп, алларына тыюшгенни теплеп, ууатып, жер бла тенг этип кьоярла. Неда кьышыда кьар юзюлюп, биргесине таш, агъач элтип, туюне дери жетер.

Ма быллай болумлада сакъларгъа тыюшеди бизни аскерчилерибизге кьыралны кьоркьуусулугъун. Россейни бла Грузияны арасында чекни узунлугъу 190 километрден асламды. Жаланда Элбрус районда ол 64 километрди. Районда уа бююнлюкде юч застава кьуралгъанды: Огъары Бахсан, Элбрус эм Терскьол элlege.

«Эльбрус» застава Совет

Союзу жигити Иван Латышнын атын жюрютеди. Донбасда элчи гюрбежичини жашы 1930 жылда тыш кьыралгъа кьачып баргъан басмачланы алларын тыйып, заставадан чекчиле келгинчи, ала бла уруш этип, жигитча ѳлгенди. Иван Петрович батырлыгыны ючюн Совет Союзну Жигити деген сыйлы атха тийишли болганды.

Чегем районда застава уа Булунгу элни тийресинде орналыпды. Черек районда ала Бызынгы эм Огъары Малкъар элlege салынгандыла. Огъары Малкъардагы Совет Союзну жигити Пѳтр Таранны атын жюрютеди. Ол Улуу Ата журт урушда Ростов эм Орджуникидзе шахарланы кьоруулау кьазуатха кьатышханды. Кавказ ючюн сермешледе да батырлыгын кергюзгенди.

1943 жылда 30 апрельде ол Крымск шахарны кьоруулау

урушда аскерчилери бла бирине фашистлени окопларны чачып, кѳп немислини кьыргъанды. Эки кере жаралы болгъаны да тохтатмагъанды батыр аскерчини, ол душманла от ачхан бир ненча жерлерин жокъ этгенди, 9 немислини ѳлтюргенди. Кеси да Крымск шахар ючюн жан бергенди. Пѳтр Таран батырлыгыны ючюн Совет Союзну Жигити деген бийик атха тийишли болганды.

Накра, Бечо, Местия, Гѳзе ыфчык, Хотю-Тау эм башха ауушлада жауу жолла кьурап, Совет Союзну заманында туристле Грузиягъа эм андан бери аууп тургъандыла. Бусагъатда бу тийреле кьыралны чеклерине киргенди. Аны кьоруулагъанлары арасында уа кѳп таулу жаш да бардыла. Ала борчларын жууаплы толтуруп, командованияны махтаууна тийишли боладыла. Таулада ѳсген,

бийик кьаялада кийиклеча айланган жашлагъа борчлары толтургъан женгилди, алагъа тау тикледе чырмаула, тыйгъычла жокъдула.

Кавказ таула деменгиликлери, ариулукълары бла битеу дуня башында белгиледи, адамланы кеслерине тартханлай, тансыклатханлай турадыла. ѳмюрледе эримеген чыранлары кюнде кюмюшча жьлтырайдыла. Тау кышула, кьанатларын кенг жайып, ѳхтем, кѳкде кьалкыгъанча учайдыла. Къайсы тауну башына чыгып, тѳгерекге кьарасанг да, хар жерни кесини башха тийрелеге ушамагъан ышанлары бардыла. Ма быллай тамаша жерде кьуллукъ эте, чекчиле-рибиз республиканы, саулай кьыралыбызны да кьоркьуусулугъун, тынчлыгын, ырахатлыгын сакълайдыла.

БЕККИЛАНЫ Омар.
Былым эл.

Шәндююгө жаш тәлю

Жашуа тюрлене баргыны бла, кәплеге тууган жерлеринден кетип, ара шахарлада жашарга тошеди. Сабий заманындан бери Москвада окъуп турган Жарашуулары Алина бюгон редакция-бызны кьонагыды.

Интернетни хайыры бла жаш тәлюбюзно арасында аны тәныганла кәпдюле. Бюгонлюкде Алина Битеуроссей социальный университетни Жаш тәлю бла иш кьурау бәлюмон кызыл дипломга бошай турады. Аны бла чекленмей, социальный организацияда волонтер болуп, кьолайсыз юйорледен сабийлени да тюз жолга салырга себеплик этип, кәбюсюне болушады.

Кесинги тап жүрютсенг, кьайда да ариу кәредиле

-Алина Москвага не заман кәчгенсиз, эмда бу усталыкны нек сайлаганса?

-Атам бла анам ара шахарда ишленгенлери себепли гитчелигимден да аланы биргелерине анда турганма. Бираз замандан а, кьарындашчыгым Астемир тууганда, Нальчикке кәчбиз, 9 классха дери мында окъуганма. Орта школда бизде да иги билим бергенлерин чертирик эдим. Сора атам Москвада ишлегени ючюн жангыдан ары кәчгенбиз.

Журналистге окъур умутум бар эди алгьадан. Мени оюмуна кәре, аны бла халкыма, адамлагга да хайыр эталлык сунама. Алай ахырында уа политологияга барырга снойоп, вузну да сайлайма. Ол факультетге керекли предметлени хазырап турганымлай а, экзаменлени алышып кьоядыла. Аны себепли, политологияга тошмегенлей, бюгонлюкде окъуй турган бәлюмоню кире. Кертисин айтханда, алай болганына бир да сокъурамгаганма. Бютюнда анда битеу Россейден, Кавказдан да келип кәп миллетлени келечилери билим алганларын жаратхан эдим.

- Репетиторлук бла да кюрешип, ызы бла журналистикага уа кьалай келгенсе?

-Студент болганымдан сора, атам бла анама болушур себепден, бир билдириуде башланган класслагга жүрюген сабийге дерслери бла болушурга репетитор керек болганын окъуйма. Юйде гитче кьарындашчыгым юйрете, сора аны уа нек окъуталмам деп сагыш этеме. Аны бла алагга барама,

ата-анасы ишлегениме бюсюреп, ол жашчыкьга дерсле берип башлайма. Ызы бла кәп сохталарым да боладыла. Бюгонлюкде вузда окъуумдан сора да, орус, инглиз тилледен репетиторлук бла кюрешеме.

Экинчи курсда болганымда, кьуруда сагышымда турган муратыма жол излейме. Кеси аллыма жазып турмаганлай статьялары, билим алырга да сюеме. Мында Санкт-Петербургну Телевидение школаны филиалында курса бардырылганын билеме. Ала ючюн а хакь тәлерге керек эди. Ол кезиуде репетиторлук бла кюрешгеним жарагьанды. Алай бла, анда окъуп, сертификат алама. Болсада иш аны бла бошалып кьалмайды. Кьагытым болганы бла иш терк табыллык сунуп, кәп тюрлю редакцияга барама. Хар баргьан жеримде уа стаж сурап, ишчилерибиз жетишедиле деп, ашырып кьойганлары бек кәлюме да тие эди.

Бир жол а, «Вакансия для хороших людей» деген аты бла бир сайтха кире. Анда энди ачыла турган, битеу Россейде жайылган «Наша молодёжь» деген омакь жасалган журналны редакциясына адамла керек болганын билип, алагга жазам. Заманын созмай, сорууума жууап берип, кеслерини ишлеген жерлерине чакьырадыла. Анда ол кьадап жаш адамны кәрюп, бютюнда кьууанама. Алай бла биринчи сынау иш береди. Аны - кесими окъууымда жаш тәлюню ишлерини жаны бла кюрешгеними юсюнден жазгьанымы - баш редактор, Союзну заманында

белгили жазуучу болуп турган Пётр Алёшкин жаратып, журналда басма-лайды. Асыры кьууанганымдан, кесиме кьанатла битген сунган эдим. Ызы бла адет- тәрелени тас бола баргьаны бла байламлы темага дагыда кәп статьяларым басмалана башлайдыла. Шәндю Elbrus Times деген информация блогда да ишлейме. Аны себепли бюгонлюкде журналистика бла кюрешеме.

-Арта республикага кьайтырга уа сюемесе? Аллаи сагышынг бармыды?

- Мени атам Жарашуулары Элдар Булунгуданды, анам Рахайланы Асият а бызынгычыды. Аны себепли ол ариу табийгьатлы жерле не заманда да жүрегимдедиле. Адам кьайда турса да, кесини тамырларын унутмазга керекди. Тилибизни, адетлерибизни тас этерге жарамазлыгын анылайма. Москвада жашагьанлыкьга, юйде жаланда тауча сәлешезибиз.

Бюгонлюкде мен Кьабарты-Малкьарга кьайтып, тийишли иш тапмай тургьандан эсе, мында этгеним бла жамауатха жарарга кюреширимке. Сабийле уллу шахарда бузулуп кьаладыла деген оюму да жаратмайма. Тюзлюкге, адетге юйретирге суйген ата-аналагга кьайда да онг барды. Халкын, тилин ыспассыз этгенле уа, кәресе, мында да аз тьойюлдюле, жарсыуьга.

- Москвачыла эм анда турганла бла арагьыз да иги болур, баям?

- Кесинги тап жүрютсенг, кьайда да ариу кәредиле. Окъууга энди киргенимде, битеу студентлени бир залга жьадыла. Сора преподаватель келгенлей, кесибизде юйренгенча, арга туруп, намыс береме. Уллу залда алай этген жангыз мен болганымы эслейме. Ол устазыбыз а, ышарып: «Кавказданмы келгенсе?» - дейди. Кеси талай заманны мында жашап, таматагга намыс берген адетибизни билгенин да айтхан эди.

Тюз кьатыбызда уа кьабартылыла турадыла. Аланы жашчыкьлары бла мени кьарындашчыгым да бир классда окъуйду. Кеслери да бек татлы тенгледиле. Не заманда да бир бирге билеклик этебиз.

- Мында ары уа кьаллай муратларынг бардыла?

- Бусагьатда китап жазып башлагьанма окъуууму, жаш тәлюню юсюнден. Кьысха заманны ичинде бошاپ, басмалар умутулма. Дагыда тукьумубузну тарыхыны, ол кимден башланганыны юслеринден материалла жьаргга сюеме. Тукьум терекни тап жарашдырып, бу ишни тынгылы этерме деп ышанама. Журналистика усталыкь бла байламлы магистратурга кирирге акьылым да барды.

ТЕМУККУЛАНЫ Амина.

Жетишим

Алчы кьызыбызны кезиулю хорламы

Алгьаракьлада Кәндедени 2-чи номерли орта школуну окъуучусу Доттуланы Алина «Наследники Юрия Гагарина» деген Битеуроссей эришиуде ючюнчо жерге тийишли болгьанды. Алинаны «Звезда на небосклоне Кавказа» деген тинтиу иши белгили академик Энейланы Тимурга жоралангьанды.

Кьызын устазы эмда проектни бардырырга болушхан Хачаланы Мариям школда фахмулу сабийлеге аслам эс бәлюнгенин айта, аланы жетишимлерине кьууангьанын, хар бири бла да өхтемленгенин билдиреди. Алинаны жетишими бошдан тьойюлдо, ол биринчи классдан башлап жаланда бешлеге окъуйду. Ол себепден школда да даражасы жорюйдо.

Кьыз шәндюге дери да кәп тюрлю регион аралы эм битеуроссей конкурсланы призёру болгьанлай тургьанды. Кәп болмай бир эллиси, Уллу Ата журт урушну ветераны Доттуланы Ибрагимни юсюнден жазгьан «Уллу Хорламга аталады» деген иши битеуроссей конкурсда ючюнчо жерни алгьанды. Ары дери да «Мен орус тилин билеме!» олимпиаданы биринчи эм экинчи даражалы майдаллары бла саугьалангьанды. Школчуланы арасында бардырылган физикадан бла математикадан регионла аралы XXII олимпиада да ючюнчо болгьанды. «Четырёхугольник» деген битеуроссей эришиуде да биринчи жерге чькьгьанды эм инглиз бла орус тилледен, биологиядан тюзюнлей эфирде тестге кьатышып, анда да хорлагьанды.

Алина, окъуудан сора да, чьгьармачылыкьга, спортха да аслам эс бурады. Ол санда «Бешик жыр» деген фестивалга да тири кьатышады. Кьызыланы футболдан командаларыны таматасыды. Ала эришиуде ал жерлеге тийишли болмай кьалмайдыла. Доттуланы кьызыларын халал, ариу кьылыкьлы болгьаны ючюн тенглерин да бек сюедиле эм багьалайдыла. Мындан арысында да жаш фахмулга бийик жетишимле тежбиз.

Анатолий ТЕМИРОВ.
СУРАТДА: Доттуланы Алина.

ЭРИШИУ

Хунерлерин оюн халда сынау

КьМКьУ-ну Право, экономика эм финансла институтунда «Справочные информационные системы в экономике» деген оюн-конкурс бардырылгьанды. Ол кеси да студентлени билимлерин, чьгьармачылыкь жаны бла хунерлерин айнытуьга себеплик этип, аланы бир бирлери бла байламлыкьла жюрюторге эмда команданы санында ишлерге юйретир умут бла кьуралгьанды.

Оюн викторина халда өтгенди. Анга экономика факультетни экинчи курсуну окъуучулары төрт кьауумга юлешинип алай кьатышхандыла. Эришиуде юч конкурс бардырылгьанды. «Своя игра» деген биринчи кесекде беш тема болгьанды. Экинчиси «Битва умов» деген ат бла жарашдырылгьанды. Мында команда кеслерини билимлерин кәргюзтгендиле. «Значение справочно – информационных систем в профессиональной деятельности экономиста» деген бәлюмде уа хар кьауум кроссвордлагга жууапла тапхандыла.

Ахырында институтну таматасыны билим беру жаны бла орунбасары Ирина Гедгафова эм юйрету жаны бла экинчиси

Байсолтанланы Лейля хорлагьанлагга грамотала бла эсде кьалырча саугьала бергендиле.

Политика

Германияны алгыннгы канцлери Гельмут Коль:

Горбачёв ГДР-ни жау бла гыржын туурамга сатханды

Европалы политиканы аксакалыны басмада чыктыган эсгериуери кызгагъан дауура бир да шошаймайдыла. ФРГ-ни шендюю башчысы Ангела Меркельден башлап СССР-ни алгыннгы президенти Михаил Горбачевха деру - барысына да таяк жетгенди.

Политик кесини эсгериуерин 2000 жылланы башында окуяна журналист Хериберт Шваннга ачык этген эди. Аланы стол артында бардырылган ушакларында (ала уа толусунлай диктофонга жазылгандыла) сагынылган адамла ол заманда шендюча уллу күүлукъла да туююл эдиле (сёз ючюн, Кольну «ёге кызы») Ангела Меркель канцлерге жаланда 2005 жылда салынганды). Ол себепден чалбаш политик айтырын артка салмагъанды. Арта уа Швандан аудиоплэнканы кыайтарыын тилегенди. Ол аны айтаханын этгенди, алай кесине копиясын кыойганды.

2014 жылда журналист «Протоколы Коля» деген ат бла ол эсгериуледен китап чыгарганды. Ары автор, Кольну айтаханын басмалагъандан сора да, кесини оюмларын, англытаулары да кыошханды. Аны себепли кёп ишлени юслеринден хапар ючюнчю адамны аты бла баргъанчады.

«Ангела кыолунда бичакъны бла шишни тутта билмегенди»
«Кварт король Лирге ушаш, Гельмут Коль энди башха-

лагъа эс бурмай кыойса да боллукъду. ФРГ-ни шендюю башчысын ол «аны бедигше кыалдырган кючюк баласына» санайды.

«Ангела Меркель кыолунда бичакъны бла шишни тутта билмегенди, деп эсгереди Коль. - Кюнаккъ алыулары кезиунюнде ол ашны кыатындан кетерге унамай, анга «кесинги тап жюрют» деп, бир ненча керуе урушурга туюгенди. Аны мыртазагъан Фридрих Мерц а (христиан демократланы биригуюню - жер-жерли парламентде, Бундестагда, кёпчюлюккю партиясыны (ХДС-ни)- башчысы) кыолундан туюк чакълы бир зат келмеген адамды. Меркель не этерин билмейди, фракцияны башчысы Мерцни уа политикада кыагъанакъ сабийден башхалыгы жокъду».

Меркель эмда партияны тоналган ахчасы

«Ол (Коль.-Авт.), христиан демократланы партиясыны бачамасы, битеу кир иш бла кеси кюреширге керек болганды. ХДС-ни 2000 жылдан бери председатели Меркель а аллай жумушла этерге тенгсинмегенди».

«Меркель бармакыны бармакыга ургъанча зат этмегенди, дейди политик. - Регион партия ячейкала аны заманында тонгуз орунлача болгъан эдиле, федеральный секретарны уа бюрократ эшекден башхалыгы жокъ эди». 1999 жылда ХДС-ни ахчасы тоналгъанды (ол а немисли маркалада он миллионла бла саналганды. - Авт.) деген хапар чыгып, дауур кызгалгъанда, Коль, женглерин да кыайырып, ол багушну тазаларга кюрешиген эди».

«Бухыйла ише Меркельни аты да эсленген эди. Алай Кольну политика кыулугу ахыры да ол кезиуде башланганды».

«Ангела Меркельни ол, Коль, аяк туююнде кирге да санамагъанды: «Белгилерча бир адамлыкъ ишаны жокъ эди, быллайга Алах тобетмесин, деринген келгенди».

Кюнчыгыш Берлин ючюн - жюз миллиард
«Аскерлени Запад кыаурумун ГДР-ден чыгарыу ючюн Коль оруслулага тилеген ахча шендю 4 миллиард еврогъа тенгди. «Ол кёп туююлдо!» деп эсгереди экс-канцлер. - Горбачев бизге жюз миллиард беригиз да, ГДР-ни кыолугузга аллыкъсыз десе эди, биз анга да угъай дерик туююл эдик. Кюнчыгыш жерлерибиз ючюн жюз миллиард - ол бошду. Аладан бир жылга

бюджетге беш жюз миллиард тошеди. Хау, ГДР ючюн биз бутербродну багъасын телеп кытулгъанбыз!»

«ГДР-де коммунистлени низамы орамлада кызгалыула ючюн тайдырылмагъанды. Аны башха сылтау болганды. Былайда Коль аузуундан келгенин артка салмагъанды. «Горбачёв Восток блокада партнёрагъа: биз сизге энди ахча берлик туююлдо, не сойсегиз да этигиз, деп кыойгъан эди. Алайды да, Германия аны адамларыны хайырындан угъай, ахча амалтын бирикгенди... Горбачев экономика халны кёргенди, коммунистлени низамы да оюла тургъанын, аны сакълар онг болмагъанын ангыламай амалы жокъ эди».

«Горбачев «Чарли» КПП-гъа (Берлинни Кюнбатыш эмда Кюнчыгыш кесеклерин бёлген блок пост.-Авт.) танк бла келсе эди, ГДР сакъланыр жанлы болгъанла кыабыргъаны жангыдан жабып кыоярык эдиле. Хар зат да алгынча кыаллыкъ эди. Кертиди, халкыла аралы ноталаны бир бирге берир эдиле, битеу дунияда митингле бардырылыр эдиле, алай Германияда бир бокъбыдырла ючюн оруслулага кыажу уруш ачарга киши басынырык туююл эди».

Эдвард ЧЕСНОКОВ.
«Комсомольская правда»

Ыйыккъала гараскан

28 майдан 4 июньга деру

КЪОЧАР. Сизни ахча жаны бла уллу жетишимле саклайдыла. Алай эм магъаналы затны унутмагъа кюрешигиз - ишанмагъан ишигизни кыолга алмагъыз. Алай болмаса, боза гоппаны башха адам кётюрюр.

ТАНА. Ахчаны тепдиримеген ырысхыга неда алтыннга буруу жаны бла ишлеригизни болжалла салып, чыгармачлыкъ бла байламлы жашауугузга эс бурурга кюрешигиз. Ыйыккыни ингилерин а юйюрюгюзге жоралагъыз.

ЭГИЗЛЕ. Ишигизде асыры жан атып кюрешименгелей, бир кесек солуу алырга амал тобыгыз. Алай болмаса, арыгъаныгъызны сылтауундан ахшы эсеплеге жеталмай кыаллыкъсыз.

АЙЫРЫЧАБАКЪ. Романтика эм жашырын болула сизни бла жангы адамланы тобешдирип, кыаты жюрек байламлыкъла кыуралыуа себеплик этерикдиле.

АСЛАН. Кюч - кыару излеген ишни кыолга алмагъа кюрешигиз. Юйюрюгюздегиле насыйхатлыкъ этип тургъаныгъызны да кыоюгуз. Тохтамасагъыз а, туююш кызгарга боллукъсуз.

КЫЫЗ. Бу ыйыккъа жюрегигиз излеген адамны сайларга боллукъсуз. Узакъ да бармагъанлай, аны бла бир юйюр кыуарга да.

БАЗМАНЛА. Иш эм юйюр бла байламлы жумушларыгъызны тындырырга ахшы заманды. Алай асыры бек ёшон да урмагъыз, битеу хар затны да бирге тамамларга итинип.

АКЪЫРАП. Алгъа кыаныгъызны бузуп тургъан ангыламаулыкъла бир жанына кетерикдиле, жангы ургъан таза желчик төгерекини бийлеп.

МАРАУЧУ. Иш бла байламлы кыысха жолоучулугузга жетишимли боллукъду. Сатыу - алыу жаны бла келишимле кыуарга да тап кезиудю. Алай ахча жумушларыгызда артык саклыкъ изленирикди.

ТЕКЕМОЙЮЗ. Ахчаныгъыз болмачы затлага кыоратмагъыз. Заманыгъызны да. Алай эталмасагъыз а, арта аны юсюнден чогуожанырга боллукъсуз.

СУУКЪУЙ. Бу ыйыккыни кесигизге жоралагъыз. Тренажёр залга да барыгъыз. Спорт бла тири кюрешиу да саулуугузга эсленирча хайыр келтирикди.

ЧАБАКЪЛА. Сюймеклимке келишмеген жети кюн жетгенди. Иш бла кюрешигиз. Неда саулуугузга эс буругуз, сёз ючюн, бассейнге, тенсеу залга атланыгъыз.

Ат чариш

Бек уллу ахча саузга жюз миннге жетеги

29 майда Нальчикни ипподромунда ат чариш быйылны календарына кёре бардырылыкъды. Анда быллай ахча саугала тохтандырылгандыла:

-Терк муниципал районну намысына (1500 метрге чабыу) - 50 000 сом;

-Совет Союзню Жигити Н.Т.Кануковни 100-жыллыгына (1200 метрге чабыу) -20 000 сом;

-Прохладна муниципал районну намысына (1200 метрге чабыу) -20 000 сом;

-«Кабардино-Балкарская правда» газетни 95-жыллыгыны намысына (1800 метрге чабыу) -95 000 сом;

-тёртжыллыкъ эмда андан абадан атланы чаришлери кыатышханлагъа (1800 метрге чабыу) -5 000 сом;

-Чекчилени кюнюне атлагъан (1000 метрге чабыу) - 100 000 сом.

Ат чаришле **12.00 сагъатда** башланырыкъдыла.

КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникация жаны бла кырал комитетини пресс-службасы.

Татарстанда умуландырган жаш спортчулары араларында грек-рим тутушуудан Россейни биринчилиги бардырылганды. Анга бизни жерлешибиз Элбрус районну сабий-жаш телю спорт школундан Жаппулану Жюнюс да кыатышханды. Кесини ауурлугу 110 килограмм болгъанлыкыгъа, ол 130 кило-

Грек-рим тутушуу

Энди - Россейни чемпионатына

грамм категорияда тутушханды, төрт сермешинде да хорлап, алтын майдалны алганды.

Жюнюс тутушуу бла бир кесек кечирек кюрешип башлагъанды - онтёрт жылында. Алай эсе да, кыралны эки жаш телю биринчилеринде алчылары санына чыкыгъанды, кёп даражалы турнирде хорлай, Россейни жыйымдык командасына киргенди. Аны тренери Хапаланы Аслан айтханнга кёре, жыйырма бир жыллыкъ Жюнюс алыкы кыаруу жыйып бошмагъанды эмда абадан кыаумда кючюн толусунлай ачыкъларыкъды. Жууукъ заманда уа ол кесин Грозныйде РФ-ни чемпионатында сынарыкъды.

Анатолий ТЕМИРОВ.
СУРАТДА: Жаппулану Жюнюс тренери Хапаланы Аслан бла.

Акция

Тютюн орунуна - алма

31 майда - Тютюн ичиуге кыажу кюреши битеудуния кюнюнде - Нальчикде КъМР-ни Саулык сакылау министрствосу бардырып «Тютюн орунуна - алма» деген төрели акция боллукъду. Ол «Дая» сатыу-алыу арада ётерикди. Анга министрствону Профилактика бардырган арасы, регион аралы «Волонтеры - медики» деген жамауат организация кыатышырыккъдыла эмда КъМР-ни Эл молк министрствосу да себеплик этерикди.

Сагынылган арада сагъат онбирден башлап экспресс-диагностика пункт ишлерикди. Врачла ары келгенлени саулыкъларын спирометрия амал бла тинтирикдиле. Смокалайзер приборну хайыры бла ёпкеледе кыаллай бир угар газ болганын

да тергерикдиле. Специалистле тютюнчюлеге жашауа кыоркуулу инсультдан, инфарктдан, ёпкелери эмда тамакълары бла байламлы башха аурууладан кыыйналырга боллукъларыны юсюнден хапарларыккъдыла.

Тютюнню кыойгъан тыны туююлдо, болсада бу ише нарколог-врачла себеплик эталлыкъдыла. Саулык сакылау эм айнытыу фонддан акцияга кыатышхан хар адамга инструкциялары бла «Тютюн ичмей!» деген мобильный программала юлешинирикдиле. Андан сора да, саулыккуну, ариулуккуну эм жашлыккы белгилери - алмала-юлешинирикдиле.

КъМР-ни Саулык сакылау министрствосуну пресс-службасы.

Конкурс

Айырмалылагы - алгыш сөзле, саугыала

Республикада «Ана тилим-жаным-тиним, мени дуням!» деген конкурсну бардыруу бир неча жылдан бери ахшы төреге айланганды. Бу кюнледе быйыл окуу жылны ичинде сагынылган эришиуну кезиунде жетишимле болдурганланы Нарткыаланы Маданият юйонде саугыалагандыла. Ары келген кьонакылагы школчула туз-гыржын, миллет тартыула бла тобегендиле.

Игорь Атабиев бла Кьудайланы Индира.

Азамат Кошеев Мамайланы Мухамматны саугыалды.

Алгын жыллада конкурсха малкыар, кьабарты тилледен дерсле бергенле кьатышып турган эселе, быйыл биринчи кере орусча окутханла да кьошулгандыла. Бу жол проект кеси да юч тюрлю конкурсха юлешингенди. Устазланы, мектеплени, сабийлени араларында ала энчи-энчи кьуралгандыла. Биогюнлюкде эришиу КьМР-ни Билим беруу министрствосуну, басма органланы, телерадиокомпанияны, «Эльбрусидни» «Китап» ООО-ну, «Аланны», бирси жа-

мауат организацияланы, башхаланы тутучлуклары бла бардырылады.

Кьууанчлы жыйылыуу ача, Урван районну администрациясыны башчысы Азамат Кошеев төрели конкурс энди фестивалыга окууна бурулганын чертгенди. Проект ана тиллени сакылау, айнытуу, байыкыландыруу жаны бла да уллу магьананы тутханын белгилегенди. Аны кьурагьанлагыла, анга билеклик, болушлук этгенлеге ыразылыгын билдиргенди.

Ол кюн школланы, устазланы, ата-аналаны, окьуучуланы да МЧА-ны башчысы Хаути Сохроков, Граждан обществону институтлары бла байламлыкыла кьурау эмда миллетлени ишлери жаны бла управлениясыны таматасы Анзор Курашинов, билим беруу, илму эм жаш төлюню ишлери жаны бла министрни орунбасары Сафарби Инжижиков, КьМР-ни Журналистлерини союзуну председателини орунбасары Шауаланы Разият, «Адыгь псалъэ» газетни баш редактору Мухамед Хафиз эм бирсиле алгышлагьандыла. Быллай конкурсла ата-аналаны болушлуклары болмай кьуралмагьанларын черте, ала школа, устазла бла байламлыкь журюте, аны юсю бла сабийлеге тюз жол кьоргюзтгенлерин белгилегендиле. Ана тиллени сакылауда, пропагандалауда устазланы

Анзор Курашинов Умарланы Динараны алгышлайды.

гьанды. Призёр а Майский шахарны 2-чи номерли школуду. Былымны, Кичибалыкыны школлары бла Нальчикни 1-чи номерли гимназиясын «Эльбрусид» алгышлагьанды. Алагыла принтерле, сканерле, китапла бергенди. Бу школланы «Китап» ООО да басма продукция бла саугыалагьанды.

Айхы да, кьууанчлы жыйылыуда аслам устазаны аты белгиленгенди. Аланы санында Башийланы Фатимат, Умарланы Динара, Болатланы Роза, Жанатайланы Жамилла, Барасбийланы Жаухар, Ди-

редакциясыны атында саугьалангандыла. Ол кюн Али Шогенцуков атлы фондну председатели Леонид Шогенцуков, «Адыгь псалъэни» баш редактору Мухамед Хафиз, «Кабардинканы» художестволу башчысы Игорь Атабиев да алчы школланы, айырмалы устазланы асламысын белгилегендиле.

Быллай уллу конкурсну кьурагьан, бардыргьан да жууалпылыкыны излейди. Анга дайым кьыйгыргьанлай, жылдан-жылга кьоч ала барырача этгенлей, устазланы, журю-

Быллымны школуну коллектив.

кьыйылар биогюнлюкде улуду, дегендиле.

Алай бла школланы арасында конкурсну алып айтханда, биринчи жерни Былым элли Ахматланы Ахмат атлы мектеби алгьанды. Призёрлагыла уа Кичибалыкыны билим беруу учуредениясы бла Нальчикни биринчи номерли гимназиясы (малкыар тилден ахшы дерслери, проектлери ючюн) саналгьандыла.

Кьабарты тилден окутханланы арасында уа алчы жер Псыгансу элли биринчи номерлигеле берилгенди. Урухну, Хамидиени школлары бла Нальчикни 65-чи прогимназиясы уа саугыалагы тийишли болгьандыла.

Оруслауда уа биринчи оруну Солдатская станица ал-

наланы Светлана, Атаккуланы Зухура, Кьонакыланы Люба, Алийланы Рауханият, Боташланы Радимхан, Кьудайланы Исса, Ахматланы Мадина эм кьеп башхала бардыла. Конкурсну бардырыгыла дайым да кьыйгырылукуллары ючюн Шауаланы Разият, Тубейланы Света, Аппайланы Лариса, Гелястанланы Люда, Гузеланы Асият эм бирсиле белгиленгендиле.

Сабийлени арасында Абдулаланы Милананы бла Мамайланы Мухамматны биринчилиге тийишли кьргендиле. Жанатайланы Жамилла, Атабийланы Мухаммат, Холаханланы Зулфия, Улбашланы Тахир эм башхала призёрланы санындадыла. Окууучуланы барысы да «Заман» газетни

ни бирге жыйышдырыгыла кьыйын салгьанлай тургьан Ахайланы Ларисага – Билим беруу, илму эм жаш төлюню ишлери жаны бла министрствону келечисине - ыспастверге тийишлиди.

Кьууанчлы жыйылыуда жыр, төпсеу да кьеп эди. Алчы школла кеслерини адабият-музыка композицияларын кьргюзтгендиле. Устазла, сабийле да фахмуларын дагыда бир кере ачыкылагьандыла. Конкурсха кьатышханланы саны ёсе баргьаны фестивалы керек болуп тургьанын, байламлыкьыланы, ана тилге соймекликни белгисиди.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.
Суратланы **Элина КАРАЕВА** алгьанды.

Учредитель: Кьабарты-Малкыар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
МОКЪАЛАНЫ Зухура (культура бёлюню таматасы)
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика бёлюню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламды информацияны эркиндиклерин кьоруулау жаны бла Кьабарты-Малкыар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагы КьМР-ни Басма эмда асламды коммуникацияла жаны бла кьырал комитетини компьютер службысы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кьере 19.00 сагытта кьоп салынады. 20.00 сагытта кьоп салынады.

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫЪАРГЬАНЛА:

Тикаланы Фатима - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зулфия - жууаплы секретары орунбасары;
Бийчеккуланы Жаннета - (1.2.3.4-чю бетле), Зезаланы Лида - (9.10.11.12 - чю бетле) - корректорла.

Тиражы 2050 экз. Заказ № 688
Багыасы 15 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы: elbor_50@mail.ru